

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

BORDI I MBIKËQYRJES PUBLIKE

KOMISIONI I PROVIMEVE TË AFTËSIVE PROFESIONALE

28.09.2024

“Zbatimi i modeleve të duhura të organizimit dhe drejtimit, kontrolli i brendshëm i njësive ekonomike të biznesit dhe përdorimi i sistemeve të informacionit dhe të informatikës”

ALTERNATIVA (16 x 1 pikë)

1. Kompania Hanlon Corp. mban një staf të madh të auditimit të brendshëm që raporton direkt tek shefi financës. Raportet e auditimit të përgatitura nga audituesit e brendshëm tregojnë se sistemi po funksionon si duhet dhe se regjistrat kontabël janë të besueshme. Një auditues i pavarur ndoshta do të:

- a) eliminojë testet e kontrolleve.
- b) rrisë thellësinë e studimit dhe vlerësimit të kontrolleve administrative.
- c) shmangë përsëritjen e punës së kryer nga stafi i auditimit të brendshëm.
- d) vendosë besim të kufizuar në punën e kryer nga stafi i auditimit të brendshëm.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa D

2. Në krahasim me një kompani publike, ndryshimi më i rëndësishëm në një kompani private në vlerësimin e rrezikut të kontrollit është aftësia për të vlerësuar rrezikun e kontrollit në _____ për çdo ose të gjitha objektivat e lidhura me kontrollin.

- a) të ulët
- b) mesatarisht të ulët
- c) mesatar
- d) të lartë
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa D

3. Nëse rezultatet e testeve të kontrolleve mbështesin dizajnin dhe funksionimin e kontrolleve siç pritej, audituesi përdor një rrezik _____ të kontrollit si vlerësim fillestar.

- a) më të ulët
- b) të njëjtë
- c) më të lartë
- d) ose më të ulët ose më të lartë
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa B

4. Një auditues duhet të marrë në konsideratë dy çështje kyçe kur fiton një kuptim të kontrolleve të brendshme të një klienti. Këto çështje janë:

- a) efektiviteti dhe efikasiteti i kontrolleve.
- b) frekuenca dhe efektiviteti i kontrolleve.
- c) dizenjimi dhe përdorimi i kontrolleve.
- d) implementimi dhe efikasiteti i kontrolleve.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa C

5. Kur merr parasysh kontrollin e brendshëm, një auditues duhet të jetë i vetëdijshëm për konceptin e sigurisë së arsyeshme, i cili pranon se:

- a) ndarja e funksioneve të papajtueshme është e nevojshme për të siguruar që kontrolli i brendshëm është efektiv.
- b) punësimi i personelit kompetent ofron siguri se objektivat e kontrollit të brendshëm do të arrihen.
- c) vendosja dhe mirëmbajtja e kontrollit të brendshëm është një përgjegjësi e rëndësishme e menaxhmentit dhe jo e audituesit.
- d) kostot e kontrollit të brendshëm nuk duhet të tejkalojnë përfitimet që pritet të arrihen nga kontrolli i brendshëm.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa D

6. Narrativat, diagramat dhe pyetësorët e kontrollit të brendshëm janë tre metoda të zakonshme për:

- a) testimin e kontrolleve të brendshme.
- b) dokumentimin e të kuptuarit të audituesit për kontrollet e brendshme.
- c) hartimin e manualit dhe procedurave të auditimit.
- d) dokumentimin e të kuptuarit të audituesit për strukturën organizative të një klienti.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa B

7. Pasqyrat financiare nuk ka gjasa të pasqyrojnë saktë SNRF nëse:

- a) kontrollet që ndikojnë në besueshmërinë e raportimit financiar janë të papërshtatshme
- b) kontrollet e kompanisë nuk promovojnë efikasitetin.
- c) kontrollet e kompanisë nuk promovojnë efektivitetin.
- d) kontrollet e kompanisë nuk promovojnë përputhshmërinë me rregullat dhe rregulloret e zbatueshme.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa A

8. Për të fituar një kuptim të mjedisit të kontrollit të një entiteti, një auditues duhet të përqendrohet në substancën e politikave dhe procedurave të menaxhimit në vend që në formën e tyre sepse:

- a) menaxhmenti mund të vendosë politika dhe procedura të përshtatshme, por të mos veprojë sipas tyre.
- b) bordi i drejtorëve mund të mos jetë në dijeni të qëndrimit të menaxhimit ndaj mjedisit të kontrollit.
- c) audituesi mund të besojë se politikat dhe procedurat janë të papërshtatshme për atë entitet të caktuar.
- d) politikat dhe procedurat mund të jenë aq të dobëta sa që nuk parashikohet asnjë besim nga audituesi.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa A

9. Audituesi i pavarur duhet të marrë një kuptim të funksionit të auditimit të brendshëm sepse lidhet me studimin dhe vlerësimin e kontrollit të brendshëm nga audituesi i pavarur sepse:

- a) programet e auditimit, dokumentet e punës dhe raportet e audituesve të brendshëm mund të përdoren shpesh si një zëvendësim për punën e stafit të audituesit të pavarur.
- b) procedurat e kryera nga stafi i auditimit të brendshëm mund të eliminojnë nevojën e audituesit të pavarur për një studim dhe vlerësim të gjerë të kontrollit të brendshëm.
- c) puna e kryer nga audituesit e brendshëm mund të jetë një faktor në përcaktimin e natyrës, kohës dhe shtrirjes së procedurave të audituesit të pavarur.
- d) të kuptuarit e funksionit të auditimit të brendshëm është një provë e rëndësishme substantiv që duhet të kryhet nga audituesi i pavarur.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa C

10. Sipas SNA 315“ Identifikimi dhe vlerësimi i rreziqeve të anomaliave materiale nepermjet njohjes së entitetit dhe mjedisit të tij“ cilet jane elementet e sistemit te kontrollit te brendshem?

- a) Procesi i Vlerësimit të Rrezikut të Entitetit
- b) Sistemi i Informacionit,
- c) Aktivitetet e Kontrollit;
- d) Vëzhgimi i Kontrolleve
- e) Ambienti i kontrollit

Përgjigja e saktë është alternativa A,B,C,D,E

11. Theksi kryesor nga audituesit është mbi kontrollet mbi:

- a) klasat e transaksioneve.
- b) balancat e llogarive.
- c) të dyja a dhe b, sepse janë njësoj të rëndësishme.
- d) të dyja a dhe b, sepse ndryshojnë nga klienti në klient.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa A

12. Pasi të ketë marrë parasysh kontrollet e brendshme të një klienti, një auditues ka konkluduar se ato janë dizenuar mirë dhe funksionojnë sipas pritshmërive. Në këto rrethana, audituesi do të:

- a) kryejë teste të kontrolleve deri në masën e përshkruar në programin e auditimit.
- b) përcaktojë procedurat e kontrollit që duhet të parandalojnë ose të zbulojnë gabime dhe parregullsi.
- c) nuk do të rrisë masën e testeve thelbësore të paracaktuara.
- d) përcaktojë nëse transaksionet janë regjistruar për të lejuar përgatitjen e pasqyrave financiare në përputhje me standardet e kontabilitetit të pranuar.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa C

13. Testet e audituesit për të kuptuar kontrollet e brendshme të klientit mund të përfshijnë cilat nga llojet e mëposhtme të procedurave?

Vëzhgimi i punonjësve	Pyetjet e personelit
a) Po	Po
b) Jo	Jo
c) Po	Jo
d) Jo	Po
e) asnjë nga më lart	

Përgjigja e saktë është alternativa A

14. Cili nga të mëposhtmit është përkufizimi i saktë i "deficitit të kontrollit"?

- a) Një deficit i kontrollit ekziston nëse dizenjimi ose funksionimi i kontrolleve nuk lejon që personeli i kompanisë të parandalojë ose zbulojë gabime në kohë.
- b) Një deficit i kontrollit ekziston nëse një ose më shumë deficite ekzistojnë që ndikojnë negativisht në aftësinë e kompanisë për të përgatitur pasqyrat financiare të jashtme në mënyrë të besueshme.
- c) Një deficit i kontrollit ekziston nëse dizenjimi ose funksionimi i kontrolleve rezulton në një gjasë më shumë se e largët që kontrollet nuk do të parandalojnë ose zbulojnë gabime.
- d) Një deficit i kontrollit ekziston nëse dizenjimi ose funksionimi i kontrolleve rezulton në një gjasë më shumë se e mundshme që kontrollet do të parandalojnë ose zbulojnë gabime.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa A

15. Cila nga procedurat e mëposhtme nuk është një procedurë e mundshme për të mbështetur efektivitetin e funksionimit të kontrolleve të brendshme?

- a) Pyetjet për personelin e klientit.
- b) Vëzhgimi i aktiviteteve të lidhura me kontrollin.
- c) Ripërsëritja e procedurave të klientit.
- d) Plotësimi i një pyetësoi të kontrollit të brendshëm.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa D

16. Sipas Nenit 46 të Ligjit nr. 10091, cilat janë kërkesat për pavarësinë dhe ekspertizën e anëtarëve të Komitetit të Auditimit në një person juridik?

- a) Anëtarët e Komitetit të Auditimit duhet të kenë ekspertizë në fushën e auditimit dhe kontabilitetit, dhe të jenë të pavarur nga menaxhimi i personit juridik.
- b) Anëtarët e Komitetit të Auditimit duhet të jenë punonjës të personit juridik dhe nuk kërkohet ndonjë ekspertizë specifike.
- c) Anëtarët duhet të jenë të pavarur nga personat që kanë interesa në personin juridik, por nuk kërkohet ekspertizë në auditim.
- d) Anëtarët mund të jenë të lidhur me menaxhimin e përditshëm, për sa kohë që ata kanë përvojë në fushën e financave.
- e) asnjë nga më lart

Përgjigja e saktë është alternativa A

PYETJE ME SHITJELLIM (4 pikë secila pyetje)

Pyetje 1: Shpjegoni në cilat raste një auditues ligjor është përgjegjës për dëmet e shkaktuara ndaj një subjekti.

Përgjigje:

Eksperti kontabël ose shoqëria audituese, gjatë ushtrimit të auditimit, ka përgjegjësinë dhe detyrimin e zhdëmtimit të pasojave financiare, që vijnë drejtpërdrejt nga gabimi apo faji i tij në punë. Pa iu shmangur kësaj përgjegjësie, eksperti kontabël apo shoqëria audituese, nga njëra anë dhe klienti i tyre, nga ana tjetër, mund të bien dakord për kufizimin e kësaj përgjegjësie, deri në një shumë të paracaktuar, në letrën e tyre të angazhimit.

Pyetje 2: Ndarja adekuate e detyrave është një aktivitet i rëndësishëm kontrolli. Diskutoni katër udhëzime për ndarjen e detyrave për të parandaluar anomalitë e qëllimshme dhe të paqëllimshme që janë të rëndësishme për audituesit.

Përgjigje:

Udhëzimet e përgjithshme janë:

- ruajtja e aktiveve duhet të ndahet nga kontabiliteti
- transaksionet autorizuese duhet të ndahen nga ruajtja e aktiveve
- përgjegjësia operationale duhet të ndahet nga mbajtja e kontabilitetit dhe
- detyrat brenda TI duhet të ndahen

Pyetje 3: Diskutoni se çfarë nënkuptohet me termin mjedis kontrolli dhe identifikoni katër nënkomponentë të mjedisit të kontrollit që audituesi duhet të marrë parasysh.

Përgjigje:

Mjedisi i kontrollit përbëhet nga veprimet, politikat dhe procedurat që pasqyrojnë qëndrimet e përgjithshme të drejtimit të lartë, drejtorëve dhe pronarëve të një njësie në lidhje me kontrollin dhe rëndësinë e tij për njësinë ekonomike. Nënkomponentët përfshijnë integritetin dhe vlerat etike, përkushtimin ndaj kompetencës, pjesëmarrjen në bordin e drejtorëve ose në komitetin e auditimit, filozofinë e menaxhmentit dhe stilin e funksionimit, strukturën organizative, caktimin e autoritetit dhe përgjegjësisë dhe politikat dhe praktikatat e burimeve njerëzore.

Pyetje 4: Përshkruani përgjegjësitë e audituesit në lidhje me komunikimin në lidhje me çështjet e kontrollit të brendshëm.

Përgjigje:

Audituesi duhet të komunikojë me shkrim mangësitë e rëndësishme dhe dobësitë materiale tek ata që janë të ngarkuar me qeverisjen, sapo të marrin dijeni për ekzistencën e tyre. Komunikimi zakonisht i drejtohet komitetit të auditimit dhe menaxhmentit. Komunikimi në kohë mund t'i ofrojë menaxhmentit një mundësi për të adresuar mangësitë e kontrollit përpara se të lëshohet raporti i menaxhmentit për kontrollin e brendshëm. Në disa raste, mangësitë mund të korrigjohen mjaft herët, në mënyrë që si menaxhmenti ashtu edhe audituesi të mund të konkludojnë se kontrollet funksionojnë efektivisht në datën e raportimit.

Pyetje 5: Një kompani po shqyrton hedhjen në treg të një linje të re produktesh dhe duhet të zgjedhë midis dy opsioneve. Opsioni A kërkon një investim të konsiderueshëm me një kthim të parashikuar. Opsioni B kërkon një investim më të madh, por ofron një kthim më të lartë të parashikuar. Diskutoni faktorët kryesorë që duhet të merren parasysh në zgjedhjen e këtyre dy opsioneve. Si do ta vlerësonte kompania rreziqet dhe kthimet e mundshme të lidhura me secilin opsion? Cilët teknika vendimmarrjeje do të ishin më të përshtatshme për këtë skenar dhe pse?

Përgjigje:

Në zgjedhjen midis dy opsioneve për një linjë të re produktesh, kompania duhet të shqyrtojë disa faktorë kryesorë:

1. **Investimi fillestar:** Opsioni A kërkon një investim më të vogël, ndërsa Opsioni B kërkon një investim më të madh. Kompania duhet të vlerësojë burimet financiare dhe kapacitetin për të përballuar investimin.
2. **Kthimet e pritura:** Opsioni B ofron një kthim më të lartë, por me një kosto më të madhe. Vlerësimi i kthimeve duke marrë në konsideratë vlerën në kohë të parasë dhe periudha e rikthimit të investimit janë kyçe.
3. **Rreziku:** Sa më i madh investimi, aq më i lartë është rreziku. Opsioni B mund të ketë kthime më të larta, por edhe ekspozim më të madh ndaj humbjeve në rast dështimi. Duhet parë qasja ndaj riskut e investitorëve dhe qëllimet e tyre.
4. **Kapaciteti operacional:** Kompania duhet të vlerësojë aftësitë për të përballuar prodhimin, shitjen dhe mbështetjen e produkteve të reja në varësi të zgjedhjes.

Teknika vendimmarrëse

Analiza e Kostos dhe Përfitimeve (**Cost-Benefit Analysis**) është e përshtatshme për të krahasuar të dy opsionet në aspektin financiar. **Analiza e Ndjeshmërisë (Sensitivity Analysis)** mund të përdoret për të vlerësuar rrezikun dhe ndikimin e ndryshimeve në parashikimet e kthimeve.

Të tjera

Analiza e Rrjedhës së Parasë së Diskontuar (DCF); Teoria e Vendimeve (Decision Tree Analysis) ndihmon në vizualizimin e skenarëve të ndryshëm të mundshëm dhe probabilitetet e suksesit ose dështimit për secilin opsion. Analiza e NPV-së është e përshtatshme për të llogaritur vlerën totale të secilit opsion bazuar në rrjedhën e parasë së ardhshme, duke marrë parasysh normat e interesit dhe faktorët kohorë për secilin opsion investimi.

Pyetje 6: Ju jeni ngarkuar me përgatitjen e një buxheti master për një kompani që operon në një treg të paqëndrueshëm. Kompania po shqyrton një strategji të re marketingu që mund të rrisë shitjet, por gjithashtu do të rrisë kostot fikse. Përshkruani procesin që do të përdorni për të përgatitur buxhetet origjinale dhe të rregulluara. Si do ta analizoni dhe diskutoni ndikimin financiar të strategjisë së re të marketingut? Cilët faktorë do të merrni parasysh për të siguruar që buxheti është në përputhje me objektivat strategjike të kompanisë?

Përgjigje:

1. Krijimi i një buxheti operativ që përfshin të ardhurat e parashikuara, kostot e prodhimit dhe ato operative (fikse dhe variabile). Njëkohësisht, përgatitet buxheti i rrjedhës së parasë dhe bilanci për të vlerësuar likuiditetin dhe kapitalin qarkullues. Krijimi i skenarëve të ndryshëm (optimist, realist, pesimist) për të llogaritur rritjen e mundshme të shitjeve dhe kostove.
2. Me futjen e strategjisë së re të marketingut, do të rishikohen parashikimet e shitjeve duke llogaritur rritjen potenciale, si dhe rritja e kostove fikse të lidhura me marketingun. Ky buxhet i rregulluar do të përfshijë ndikimin e strategjisë së re në shpenzimet dhe të ardhurat. Qasja e buxhetit fleksibël.
3. Përfshini rezerva për të mbuluar pasiguritë dhe rritjen e papritur të kostove në kushtet e një tregu të paqëndrueshëm.
4. Analiza e raportit midis rritjes së shitjeve dhe rritjes së kostove për të vlerësuar nëse strategjia sjell përfitim neto. Do të përdoren indikatorë si NPV dhe ROI për të kuptuar kthimin e investimit në marketing. Analiza e ndjeshmërisë mund të përdoret për të vlerësuar skenarë të ndryshëm shitjesh.
5. Faktorët që duhen marrë parasysh janë përputhshmëria me objektivat strategjike të kompanisë, si rritja e tregut dhe përfitueshmëria, kapaciteti për të mbuluar kostot fikse të rritura dhe aftësia për të menaxhuar rrezikun në një treg të paqëndrueshëm.
6. Vendosni një sistem monitorimi të vazhdueshëm për të bërë rregullime të shpejta në strategji dhe buxhet sipas kushteve të tregut. Siguroni fleksibilitet për t'u përshtatur me ndryshimet e paparashikuara në treg.

Pyetje 7: Shpjegoni konceptin e kostos marxhinale dhe se si mund të përdoret në proceset e vendimmarrjes. Jepni një shembull të një vendimi ku kostoja marxhinale do të ishte një faktor kyç.

Përgjigje:

Kostoja marxhinale i referohet kostos shtesë që realizohet për të prodhuar një njësi të mëtejshme të një produkti ose shërbimi. Ajo llogaritet duke marrë ndryshimin në kostot totale që rezulton nga prodhimi i një njësi të mëtejshme dhe duke e ndarë atë me ndryshimin në sasinë e prodhuar.

Në proceset e vendimmarrjes, kostoja marxhinale është thelbësore për të vlerësuar nëse duhet të rritet prodhimi, për të përcaktuar strategjitë e çmimeve ose për të vlerësuar përfitueshmërinë e projekteve të reja. Duke krahasuar kostot marxhinale me të ardhurat marxhinale (të ardhurat shtesë nga shitja e një njësi të mëtejshme), kompanitë mund të marrin vendime të informuara për nivelin e prodhimit. Kur kosto marxhinale barazon të ardhurën marxhinale në afatgjatë, kompania maksimizon fitimin e saj, sepse çdo prodhim përtej këtij pikë do të rezultonte në kostot e prodhimit të një njësi shtesë që tejkalojnë të ardhurat e fituara nga ajo, duke çuar në një ulje të përgjithshme të fitimit.

Shembull: Marrim një kompani që prodhon këpucë. Nëse kostoja marxhinale e prodhimit të një palë këpucë shtesë është \$30, dhe të ardhurat marxhinale nga shitja e asaj pale janë \$50, kompania duhet të vazhdojë me prodhimin, pasi fitimi shtesë prej \$20 (të ardhurat marxhinale minus kostoja marxhinale) mbështet vendimin. Përkundrazi, nëse kostoja marxhinale tejkalon të ardhurat marxhinale, kompania mund të vendosë të mos prodhojë njësinë e mëtejshme.

Pyetje 8: Argumentoni nëse një audituesi ligjor është gjithmonë në gjendje të kryejë auditimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit. Në cilat raste audituesi ligjor mund të mos jetë në gjendje të kryejë auditimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit, si dhe cilat masa duhen marrë në të tilla raste për të përmbushur një auditim në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Auditimit.

Përgjigje:

Audituesit e jashtëm mund të përqendrohen në auditimin e përgjithshëm financiar dhe të përfshijnë aspekte të kontrollit të IT-së si pjesë e vlerësimit të tyre. Kjo mund të mbulojë fusha si kontrolli i aksesit, integriteti i të dhënave dhe masat e sigurisë. Audituesit e jashtëm kanë nevojë të kuptojnë mjedisin e IT-së dhe të kontrollove specifike. Kjo përfshin njohuri mbi sistemet që përdoren për raportimin financiar, ruajtjen e të dhënave dhe proceset e ruajtjes dhe arkivimit të të dhënave.

Gjatë fazës së planifikimit, audituesit e jashtëm duhet të vlerësojnë rreziqet që lidhen me sistemet e IT-së. Nëse rreziqet janë të rëndësishme, ata mund të vendosin që një auditim i specializuar i IT-së, duke angazhuar një IT auditues është i nevojshëm për një vlerësim të plotë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme dhe e aplikueshme në auditimet e njësive të mëdha dhe komplekse, me përdorim të lartë të teknologjisë dhe sistemeve të TI, siç janë për shembull bankat dhe institucionet e tjera financiare, shoqëritë e telekomunikacionit, apo shoqëri të tjera të cilat përdorin gjerësisht aplikacione të integruara për njohjen e automatizuar të të ardhurave, të llogaritjes së kostos së inventarit etj.

Gjithashtu, Audituesit e jashtëm mund të kryejnë teste të kontroleve të IT-së, si rishikimi i skedarëve të aksesit të përdoruesve ose vlerësimi i procedurave të menaxhimit të ndryshimeve. Megjithatë, ata mund të mos kenë ekspertizën teknike për të vlerësuar sistemet komplekse të IT-së në mënyrë të thelluar. Prandaj në vlerësimin nëse një auditues ligjor mund ta kryejë i vetëm auditimin në përputhje me SNA, duke përfshirë auditimin e SI / TI disa elementë duhet të merren në konsideratë:

1. Kufizimet e njohurisë në përshtatje me industrinë, apo natyrën / madhësinë e njësive:

- Pa një auditor të IT-së, audituesit e jashtëm mund të humbasin vulnerabilitetet teknike ose të dështojnë në identifikimin e rreziqeve, apo të proceseve të IT-së. Njohuria e

specializuar shpesh kërkohet për të vlerësuar efektivitetin e kontrolleve të IT-së në mënyrë adekuate.

2. Kërkesat Rregullatore:

- Sipas industrisë dhe mjedisit rregullator, disa standarde mund të kërkojnë që një auditim i IT-së të kryhet nga auditorë të kualifikuar të IT-së. Kjo është veçanërisht e vërtetë në sektorë si financa dhe shëndetësia.

3. Bashkëpunimi me Stafin e IT-së:

- Audituesit e jashtëm mund të bashkëpunojnë me stafin e brendshëm të IT-së për të fituar njohuri dhe për të sqaruar procese, por kjo mund të mos zëvendësojë thellësinë e njohurive që një auditor i IT-së do të sillte.

4. Kostoja dhe Koha:

- Angazhimi i një auditori të IT-së mund të sjellë kosto shtesë, por mund të çojë në auditime më efikase dhe në vlerësime më të plota të rreziqeve dhe kontrolleve të IT-së.

Përfundim:

Ndërsa audituesit e jashtëm mund të kryejnë një auditim të kufizuar të IT-së, angazhimi i një auditori të dedikuar të IT-së është përgjithësisht i këshillueshëm për një vlerësim gjithëpërfshirës. Ky bashkëpunim siguron që të dy kontrollet financiare dhe ato të IT-së të vlerësohen në mënyrë efektive, duke çuar në rezultate më të besueshme të auditimit dhe menaxhim më të mirë të rreziqeve.

Pyetje 9: Shtjelloni 3 dallimet kryesore midis kontrollit të brendshëm dhe auditimit të brendshëm në një njesi ekonomike.

Përgjigje:

Kontrolli i brendshëm dhe auditimi i brendshëm janë të dyja elemente thelbësore në kuadrin e qeverisjes dhe menaxhimit të rrezikut të një organizate, por ato shërbejnë për qëllime të ndryshme dhe funksionojnë në mënyra të ndryshme. Këtu janë tre ndryshime kryesore midis tyre:

1. Qëllimi dhe fokusi:

-Kontrolli i brendshëm: Kontrollat e brendshme janë procese dhe procedura të dizajnuara për të siguruar besueshmërinë e raportimit financiar, pajtueshmërinë me ligjet dhe rregulloret dhe efikasitetin e operacioneve. Ata fokusohen në parandalimin e gabimeve, mashtrimeve dhe joefikasitetit. Kontrollat mund të jenë parandaluese (p.sh., ndarja e detyrave) ose detektive (p.sh., pajtimet).

-Auditimi i brendshëm: Funkzioni i auditimit të brendshëm vlerëson dhe përmirëson efektivitetin e kontrolleve të brendshme dhe proceseve të menaxhimit të rrezikut. Ai merret më shumë me vlerësimin e përshtatshmërisë dhe efektivitetit të kontrolleve ekzistuese, identifikimin e dobësive

dhe rekomandimin e përmirësimeve. Auditimi i brendshëm ofron një vlerësim të pavarur të mjedisit të kontrollit.

2. Zbatimi kundrejt vlerësimit:

- Kontrolli i brendshëm: Kontrollat e brendshme zbatohen nga drejtimi dhe janë pjesë e operacioneve të përditshme të organizatës. Ato përfshijnë politika, procedura dhe mekanizma të vendosur për të menaxhuar rreziqet dhe për të siguruar që objektivat janë përmbushur.
- Auditimi i brendshëm: Auditorët e brendshëm janë përgjegjës për vlerësimin dhe testimin e kontrolleve që menaxhmenti ka zbatuar. Ata kryejnë rishikime dhe auditime për të siguruar që kontrollet funksionojnë siç synohet dhe për të identifikuar çdo fushë ku nevojiten përmirësime.

3. Roli dhe Struktura e Raportimit:

- Kontrolli i brendshëm: Dizenjimi dhe ekzekutimi i kontrolleve të brendshme zakonisht janë përgjegjësi e menaxhmentit operacional. Kontrollat janë të integruara në proceset e përditshme dhe kanë për qëllim arritjen e efektivitetit operacional dhe pajtueshmërisë.
- Auditimi i brendshëm: Auditimi i brendshëm është zakonisht një funksion i pavarur brenda organizatës, duke i raportuar komitetit të auditimit ose bordit të drejtorëve. Roli i saj është të sigurojë një vlerësim objektiv të mjedisit të kontrollit të organizatës dhe të ofrojë rekomandime për përmirësim bazuar në gjetjet e saj.

Në përmbledhje, kontrolli i brendshëm përfshin krijimin dhe zbatimin e mekanizmave për menaxhimin e rreziqeve dhe sigurimin e efektivitetit operacional, ndërsa auditimi i brendshëm fokusohet në vlerësimin dhe përmirësimin e efektivitetit të këtyre kontrolleve.

USHTRIME (6 pikë secila pyetje)

Ushtrimi 1

Në vitet e fundit, kompleksiteti në rritje dhe kërkesat rregullatore në raportimin financiar kanë nxjerrë në pah nevojën për zgjidhje të forta të Sistemeve të Informacionit (SI) dhe Teknologjisë së Informacionit (TI). Këto teknologji lehtësojnë proceset e raportimit, sigurojnë saktësinë e të dhënave dhe mundësojnë përputhshmëri me rregulloret, si SNRF apo të tjera Parime të Përgjithshme të Pranuara të Kontabilitetit (GAAP).

Njësia ekonomike ABC është një njësi globale me operacione në mbi 30 vende, duke përfshirë segmente të ndryshme biznesi si prodhimi, shitja me pakicë dhe shërbimet. Përpara implementimit të një zgjidhjeje të plotë SI/TI, ABC përballej me disa sfida në procesin e saj të raportimit financiar, përfshirë:

- **Ruajtja e të Dhënave:** Të dhënat financiare ruheshin në databaza të ndara në departamente dhe rajone të ndryshme, duke sjellë mospërputhje.
- **Procese Manuale:** Raportimi kërkonte ndërhyrje të konsiderueshme manuale, duke rritur rrezikun e gabimeve njerëzore dhe vonesave.
- **Rreziqe të Përputhshmërisë:** Ndryshimet e shpeshta rregullatore, veçanërisht në tregjet ndërkombëtare, e bënin të vështirë për ABC të mbetej në përputhje.
- **Çështje të Shkallëzueshmërisë:** Sistemet ekzistuese nuk mund të përballonin në mënyrë efikase shkallën e rritjes së operacioneve të biznesit, duke sjellë vështirësi në konsolidimin e pasqyrave financiare.

Sistemi ekzistues i raportimit financiar i njësisë ABC ishte joefikas dhe përbënte rreziqe për saktësinë e të dhënave, kohështirjen dhe përputhshmërinë rregullatore. Njësia kishte nevojë për një zgjidhje që të automatizonte raportimin financiar, të integronte të dhënat në departamente të ndryshme dhe të siguronte përputhshmëri me standardet financiare globale.

Kërkohet:

Sugjeroni drejtimit të njësisë ABC një zgjidhje që bazohet në Sistemet e Informacionit (SI) dhe Teknologjinë e Informacionit (TI), duke dhënë edhe ndonjë shembull konkret nga praktika. Listoni karakteristikat kryesore të Sistemit të Informacionit (SI) dhe Teknologjisë së Informacionit (TI) të sugjeruar nga ju që e bëjnë të përshtatshëm për rastin e njësisë ABC.

Përgjigje:

Zgjidhja: Implementimi i një Sistemi ERP

Për të adresuar sfidat e përmendura, njësia ABC mund të vendosë për implementimin e një **Sistemi të Planifikimit të Burimeve të Ndërmarrjes (ERP)** me një modul të integruar financiar. Në varësi të buxhetit, analizës së nevojave dhe funksionaliteteve, mund të kishte disa zgjidhje ndër të cilat përmenden sistemet SAP; apo Navision [tashmë Business Central]; Oracle. Këto sisteme ofrojnë mundësinë e shkallëzueshmërisë, si edhe janë mjete të fuqishme për raportimin financiar dhe përputhshmërinë me standardet e kontabilitetit.

Karakteristikat kryesore të sistemit ERP që do të adresojnë edhe problematikat e hasura nga njësia përfshijnë:

1. **Integrimi i të Dhënave në Kohë Reale:** Sistemi ERP integron të dhëna nga funksione të ndryshme të biznesit, përfshirë pagesat/faturat, inventarin dhe burimet njerëzore, duke ofruar një pamje të centralizuar dhe të qëndrueshme të të dhënave financiare.
2. **Raportimi Financiar i Automatizuar:** Sistemi gjeneron automatikisht raporte financiare, apo edhe pasqyrat financiare vjetore, duke reduktuar ndërhyrjen manuale dhe duke minimizuar gabimet.
3. **Përputhshmëria Rregullatore:** Sistemet ERP zakonisht mbështesin disa standarde kontabiliteti (SNRF, GAAP), apo mund të përshtaten me kuadre të caktuara, si dhe rregulla tatimore në vende të ndryshme, duke siguruar përputhshmërinë në operacionet globale.
4. **Gjurmët e Auditit:** Sistemi ERP krijon gjurmë të detajuara për çdo transaksion, duke përmirësuar transparencën dhe përgjegjshmërinë (si për auditimin e jashtëm ashtu edhe atë të brendshëm).
5. **Siguria e të Dhënave dhe Kontrolli i Qasjes së përdoruesve:** Me qasje (access) të bazuar në role, informacioni financiar i ndjeshëm menaxhohet me siguri, duke siguruar që vetëm personeli i autorizuar mund të ketë qasje ose të modifikojë të dhëna kritike.

Ushtrimi 2

XYZ Corporation është një shoqëri prodhimi e madhësisë së mesme e specializuar në produktet elektronike. Shoqëria kohët e fundit ka pësuar rritje të konsiderueshme dhe po përgatitet për auditimin e saj vjetor. Si pjesë e procesit të auditimit, auditorët e jashtëm duhet të testojnë kontrollet në nivel të entitetit për të marrë siguri mbi efektivitetin e mjedisit të kontrollit të Korporatës XYZ.

Kerkohe: Të listohet procedurat e auditimit që vlerësohet efektiviteti i kontrolleve në nivel të entitetit të XYZ Corporation në mbështetjen e raportimit financiar të besueshëm, pajtueshmërisë me ligjet dhe rregulloret dhe efikasitetin operacional.

Përgjigje:

1. Mjedisi i kontrollit

Kontrolli: Bordi i drejtorëve demonstroi pavarësinë nga drejtimi dhe mbikëqyr zhvillimin dhe kryerjen e kontrolleve të brendshme.

Procedura e testimit:

- Shqyrtimi i procesverbaleve të mbledhjeve të bordit: Auditorët shqyrtojnë procesverbaleve nga mbledhjet e bordit gjatë vitit të kaluar për të vlerësuar nëse bordi ka diskutuar dhe shqyrtuar aktivisht çështjet e kontrollit të brendshëm.
- Intervistimi i Anëtarët të Bordit: Zhvilloni intervista me anëtarët e bordit për të vlerësuar kuptueshmërinë e tyre për kontrollet e brendshme dhe rolin e tyre në mbikëqyrjen e tyre.

- Vlerësoni Pavarësinë: Verifikoni nëse bordi përfshin anëtarë që janë të pavarur nga drejtimi i shoqërisë për të siguruar mbikëqyrjen e paanshme.

2. Vlerësimi i rrezikut

Kontrolli: Organizata identifikon rreziqet dhe vlerëson ndikimin e tyre në arritjen e objektivave.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni Procesin e Vlerësimit të Rrezikut: Shqyrtoni dokumentacionin lidhur me procesin e vlerësimit të rrezikut të XYZ Corporation, duke përfshirë të dhënat historike të rrezikut dhe raportet e vlerësimit të rrezikut.

- Vlerësoni Kornizën e Menaxhimit të Riskut: Vlerësoni nëse shoqëria ka një kuadër formal të menaxhimit të rrezikut në fuqi dhe nëse ajo ndiqet.

- Testimi i Identifikimit të Rrezikut: Zgjidhni si kampion testimi disa njësi kyçe biznesi dhe verifikoni nëse rreziqet që lidhen me këto njësi janë identifikuar dhe vlerësuar.

3. Aktivitetet e kontrollit

Kontrolli: Organizata zbaton dhe monitoron politikat dhe procedurat për të siguruar respektimin e objektivave të kontrollit të brendshëm.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni politikat dhe procedurat: Merrni dhe shqyrtoni politikat dhe procedurat kryesore të kontrollit të brendshëm, si ato që lidhen me raportimin financiar dhe përputhshmërinë.

- Testet e Përputhshmërinë: Zgjidhni disa transaksione dhe verifikoni nëse ato përputhen me politikat dhe procedurat e vendosura.

- Vlerësoni se si është dizenuar dhe hartuar kontrolli: Vlerësoni nëse aktivitetet e kontrollit janë dizenuar e hartuar për të trajtuar në mënyrë efektive rreziqet e identifikuar.

4. Informacioni dhe komunikimi

Kontrolli: Informacioni përkatës i kontrollit të brendshëm komunikohet në mënyrë efektive në të gjithë organizatën.

Procedura e testimit:

- Rishikoni Kanalet e Komunikimit: Shqyrtoni se si komunikohet informacioni rreth kontrolleve të brendshme brenda organizatës, duke përfshirë materialet e trajnimit dhe newsletter-et e brendshme.

- Vlerësoni efektivitetin e komunikimit: Anketoni punonjësit për të përcaktuar ndërgjegjësimin dhe kuptimin e tyre të politikave dhe procedurave të kontrollit të brendshëm.

- Testimi i Komunikimit të Ndryshimeve: Verifikoni nëse ndryshimet në kontrollet e brendshme komunikohen në mënyrë të shpejtë dhe efektive për të gjithë personelin përkatës.

5. Aktivitetet e Monitorimit

Kontrolli: Organizata kryen vlerësime të vazhdueshme të sistemit të saj të kontrollit të brendshëm për të siguruar efektivitetin.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni Raportet e Monitorimit: Shqyrtoni raportet nga aktivitetet e monitorimit të brendshëm, si shqyrtimet e auditit të brendshëm dhe kontrollet e përputhshmërisë.
- Procedurat e ndjekjes së testeve: Vlerësoni nëse çështjet e identifikuara në aktivitetet e mëparshme të monitorimit janë trajtuar dhe zgjidhur.
- Vlerësoni Monitorimin e Vazhdueshëm: Vlerësoni efektivitetin e aktiviteteve të monitorimit të vazhdueshëm, duke përfshirë kontrollet e automatizuara dhe shqyrtimet periodike.

Ushtrimi 3

DEF Retail, është një njësi ekonomike mesatare shitjesh me pakicë me një prani të rëndësishme online dhe një rrjet prej mbi 50 dyqanesh fizike. Për të menaxhuar operacionet, njësi mbështetet shumë në sistemet e informacionit (SI) dhe infrastrukturën e teknologjisë së informacionit (IT), duke përfshirë:

1. **Sistemi i Planifikimit të Burimeve të Ndërmarrjes (ERP):** Integron të dhënat financiare, të shitjeve, të inventarit dhe të burimeve njerëzore.
2. **Sistemi i Menaxhimit të Marrëdhënieve me Klientin (CRM):** Ruajnë të dhënat e klientëve dhe historitë e transaksioneve.
3. **Platforma e E-commerce:** Mbështet shitjet online dhe fushatat e marketingut digjital.
4. **Sistemet e Pikave të Shitjes (POS):** Përdoren në të gjithë rrjetin e dyqaneve fizike për transaksionet e shitjeve.
5. **Magazini i të Dhënave në Re (cloud):** Ruajnë të dhëna të mëdha për qëllime analitike dhe raportimi.

Për shkak të rëndësisë së shtuar të transaksioneve digjitale dhe të dhënave, njësi vendosi të kryejë një **auditim të IT dhe SI** për të vlerësuar përshtatshmërinë, sigurinë dhe përputhshmërinë e sistemeve të saj.

Kërkohet:

Nëse ju do të ishit caktuar në rolin e audituesit të SI dhe IT për këtë njësi ekonomike, cilat do të ishin disa nga aktivitetet planifikuese që do të zhvillonit përpara auditimit; si dhe cilat do të ishin disa nga metodat që do të përdornit për mbledhjen e të dhënave (listoni të paktën 3 metoda).

Përgjigje:

Në rolin e audituesit të njësisë DEF Retail, si auditues ligjor, apo auditues i posaçëm IT; do të sugjeroja kryerjen e këtyre aktiviteteve për të paraprirë procesin e Auditimit:

1. Planifikimi Para Auditimit:

Ekipi i auditimit duhet të zhvillojë takime paraprake me aktorët kyç, duke përfshirë Drejtorin e Departamentit të Informacionit (CIO), menaxherët e IT-së dhe drejtuesit e departamenteve. Gjithashtu, audituesit duhet të shqyrtojnë politikat, procedurat dhe raportet e mëparshme të auditimit të IT-së. Ekipi gjithashtu duhet të identifikojë sistemet dhe proceset kyçe ku duhet të fokusoheshin, duke përfshirë kontrollin e aksesit të përdoruesve, masat e kriptimit të të dhënave dhe sigurinë e përgjithshme të rrjetit.

2. Ndërkohë, në lidhje me procesin e mbledhjes së të Dhënave, si auditues do të sugjeroja një kombinim të metodave të mëposhtme:

- **Intervista:** Auditorët mund të zhvillojnë intervista me stafin e IT-së për të kuptuar se si menaxhohen dhe mirëmbahen sistemet.
- **Kalime / Rishikime të Sistemeve:** Auditorët duhet të rishikojnë sistemet kritike, si ERP dhe CRM, për të kuptuar se si rrjedhin të dhënat nëpër organizatë dhe si funksionon integrimi midis sistemeve.
- **Rishikimi i Dokumenteve:** Ekipi i auditimit duhet të shqyrtojë arkitekturën e rrjetit, regjistrat e aksesit të përdoruesve, rolet specifike dhe qasjen e disa përdoruesve kyç; procedurat e ruajtjes / arkivimit të të dhënave, por edhe protokollat e reagimit ndaj incidenteve apo politikat e rimëkëmbjes / rikuperimit në rastet e dëmtiveve madhore.
- **Testimi i Kontrollit:** Ekipi i auditimit duhet të testojë kontrollet specifike, si konfigurimet e firewall-eve, masat e kriptimit të të dhënave dhe lejet / rregullat e qasjes për rolet e përdoruesve.

Ushtrimi 4

ABC është një shoqëri e madhe e shitjes me pakicë me vendndodhje të shumta dhe një platformë të gjerë të tregtisë elektronike. Shoqëria ka përditësuar së fundmi sistemet e saj të TI-së për të rritur efikasitetin operacional dhe po i nënshtrohet një auditimi të jashtëm për të vlerësuar efektivitetin e Kontrollave të Përgjithshme të TI-së (ITGC). Këto kontrolle janë thelbësore për të siguruar integritetin, konfidencialitetin dhe disponueshmërinë e sistemeve dhe të dhënave të TI-së.

Kerkohet: Të listohen procedurat e auditimit Për të vlerësuar efektivitetin e Kontrollave të Përgjithshme të TI-së (ITGC) në mbështetjen e besueshmërisë së raportimit financiar dhe mbrojtjen e aseteve të TI-së nga rreziqet.

Përgjigje:

1. Kontrolli i aksesit

Kontrolli: Aksesit i përdoruesve në sistemet dhe të dhënat kritike është i kufizuar bazuar në përgjegjësitë e punës dhe kërkon autorizimin e duhur.

Procedura e testimit:

- Rishikoni politikat e kontrollit të aksesit: Merrni dhe rishikoni politikat dhe procedurat e kontrollit të aksesit të organizatës për t'u siguruar se ato janë gjithëpërfshirëse dhe të përditësuara.
- Testoni të drejtat e aksesit të përdoruesit: Zgjidhni një mostër të llogarive të përdoruesve dhe verifikoni se të drejtat e aksesit janë në përputhje me përgjegjësitë e punës. Kontrolloni nëse janë marrë miratimet e duhura për ndryshimet në të drejtat e aksesit.
- Loget e aksesit të auditit: Rishikoni logimet e aksesit për sistemet kritike për t'u siguruar se nuk ka akses të paautorizuar dhe se ndryshimet në aksesin e përdoruesve janë të regjistruara siç duhet.

2. Menaxhimi i ndryshimit

Kontrolli: Ndryshimet në sistemet dhe aplikacionet e IT-së menaxhohen nëpërmjet një procesi formal për t'u siguruar që ndryshimet të jenë të autorizuar, testuara dhe të dokumentuara.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni Procedurat e Menaxhimit të Ndryshimeve: Shqyrtoni procedurat e menaxhimit të ndryshimeve për të konfirmuar se ato përfshijnë proceset për autorizimin, testimin dhe dokumentimin e ndryshimeve.
- Regjistrimet e testimit të ndryshimeve: Zgjidhni një mostër të ndryshimeve të fundit të sistemit dhe verifikoni se ato ishin të autorizuar, testuara para zbatimit dhe të dokumentuara në përputhje me procedurat.
- Vlerësoni ndarjen e detyrave: Kontrolloni nëse procesi i menaxhimit të ndryshimeve mban veçimin e duhur të detyrave për të parandaluar ndryshimet e paautorizuara.

3. Backup dhe Rekuperimi

Kontrolli: BackUp e rregullta kryhen për të siguruar që të dhënat mund të rekuerohen në rast të dështimit të sistemit ose humbjes së të dhënave.

Procedura e testimit:

- Rishikoni politikat e BackUp: Merrni dhe rishikoni politikat e BackUp për t'u siguruar që ato të specifikojnë oraret e BackUp, periudhat e ruajtjes dhe përgjegjësitë.
- Testimi i Procedurave të backup-it: Zgjidhni një mostër të regjistrave të BackUp dhe verifikoni se backup-et kryhen sipas politikave. Testoni procesin e rekuperimit për të konfirmuar se backup-et mund të rekuerohen me sukses.
- Vlerësoni kapacitetet e memorise të Back Up: Kontrolloni se backup-et ruhen në mënyrë të sigurtë dhe janë të mbrojtura nga aksesit ose nderhyrjet e paautorizuara.

4. Zhvillimi dhe mirëmbajtja e sistemit

Kontrolli: Aktivitetet e zhvillimit dhe mirëmbajtjes së sistemit ndjekin një proces të strukturuar për t'u siguruar që sistemet dhe përditësimet e reja të zhvillohen dhe të mbahen me kontrollet e duhura.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni procedurat e zhvillimit dhe mirëmbajtjes: Shqyrtoni procedurat për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e sistemit për t'u siguruar që ato përfshijnë kërkesat për testim, dokumentacion dhe miratim.
- Testoni Projektet e zhvillimit: Zgjidhni një mostër të projekteve të fundit të zhvillimit dhe mirëmbajtjes dhe verifikoni se ata ndoqën procesin e strukturuar, duke përfshirë projektimin, testimin dhe dokumentacionin.
- Vlerësoni Shqyrtimin mbas Zbatimit: Kontrolloni nëse janë kryer shqyrtime pas zbatimit për të vlerësuar efektivitetin dhe ndikimin e sistemeve apo azhornimeve të reja.

5. Operacionet e IT-së

Kontrolli: Operacionet e IT-së administrohen që të sigurojnë mbajtjen e performancës, disponueshmërisë dhe sigurisë së sistemit.

Procedura e testimit:

- Shqyrtoni politikat e operacioneve të IT: Merrni dhe rishikoni politikat lidhur me operacionet e IT- së, duke përfshirë monitorimin e sistemit, menaxhimin e performancës dhe reagimin ndaj incidenteve.
- Testoni Sistemet e Monitorimit: Verifikoni se sistemet monitorohen rregullisht për çështjet e performancës dhe sigurisë. Kontrolloni shënimet dhe raportet për dëshmitë e aktiviteteve të monitorimit.
- Vlerësoni menaxhimin e incidenteve: Shqyrtoni të dhënat e menaxhimit të incidenteve për t'u siguruar që incidentet të raportohen, menaxhohen dhe zgjidhen sipas politikave.

Ushtrimi 5

Kompania ABC ka planifikuar kostot standarde për prodhimin e një produkti si më poshtë:

Materialet Direkte:

Kosto standarde për njësi: 2,500 lekë
Sasia e planifikuar për njësi: 4 kg
Kosto reale e materialeve për njësi: 2,800 lekë
Sasia reale e përdorur për njësi: 4.5 kg

Puna Direkte:

Kosto standarde për njësi: 1,800 lekë
Koha e planifikuar për njësi: 3 orë
Kosto reale e punës për njësi: 2,000 lekë
Koha reale e përdorur për njësi: 3.2 orë

Shpenzimet e Përgjithshme të Prodhimit (SHPP) Variabël:

Kosto standarde për njësi: 1,200 lekë
Orët e planifikuara për njësi: 3 orë
Kosto reale të SHPP për njësi: 1,500 lekë
Orët reale të punës për njësi: 3.5 orë

Sasia e prodhuar për periudhën e analizuar është 2,000 njësi.

Kërkohet:

a) Llogaritni dhe shpjegoni secilën variancë dhe përbërësit e saj: varianca e çmimit dhe varianca e sasisë për materialet direkte; varianca e çmimit dhe varianca e efikasitetit për punën direkte; varianca e çmimit dhe varianca e efikasitetit për overhead-in variabël. Konkludoni nëse varianca është e favorshme apo e pafavorshme në varësi të rastit.

Përgjigje:

1. Materialet Direkte

$\text{Varianca e Çmimit} = (\text{Çmimi Real} - \text{Çmimi Standard}) \times \text{Sasia Reale} = (2,800 - 2,500) \times (4.5 \times 2,000) = 2,700,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

$\text{Varianca e Sasisë} = (\text{Sasia Reale} - \text{Sasia Standard}) \times \text{Çmimi Standard} = (9,000 - 8,000) \times 2,500 = 1,000 \times 2,500 = 2,500,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

Sasia Standard për njësinë është 4 kg, dhe për 2,000 njësitë = 8,000 kg

Sasia Reale Totale = 4.5 kg \times 2,000 = 9,000 kg

2. Puna Direkte

$\text{Varianca e Çmimit} = (\text{Tarifa Reale} - \text{Tarifa Standard}) \times \text{Orët Reale} = (2,000 - 1,800) \times (3.2 \times 2,000) = 200 \times 6,400 = 1,280,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

$\text{Varianca e Efikasitetit} = (\text{Orët Reale} - \text{Orët Standard}) \times \text{Tarifa Standard} = (6,400 - 6,000) \times 1,800 = 400 \times 1,800 = 720,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

Orët Standard për njësinë janë 3 orë, dhe për 2,000 njësitë = 6,000 orë

Orët Reale Totale = 3.2 orë \times 2,000 = 6,400 orë

3. Shpenzimet e Përgjithshme të Prodhimit (SHPP) Variabël

$\text{Varianca e Çmimit} = (\text{Tarifa Reale} - \text{Tarifa Standard}) \times \text{Orët Reale} = (1,500 - 1,200) \times (3.5 \times 2,000) = 300 \times 7,000 = 2,100,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

$\text{Varianca e Efikasitetit (EV)} = (\text{Orët Reale} - \text{Orët Standard}) \times \text{Tarifa Standard} = (7,000 - 6,000) \times 1,200 = 1,000 \times 1,200 = 1,200,000 \text{ lekë (E pafavorshme)}$

Orët Standard për njësinë janë 3 orë, dhe për 2,000 njësitë = 6,000 orë

Orët Reale Totale = 3.5 orë \times 2,000 = 7,000 orë

Konkluzion

Të gjitha variancat e llogaritura janë të pafavorshme. Kjo tregon se kompania ka shpenzuar më shumë për materialet, punën dhe SHPP sesa ishte parashikuar, duke çuar në rritjen e kostove dhe uljen e fitimit.

Ushtrimi 6

Në vitet e fundit, kompleksiteti në rritje dhe kërkesat rregullatore në raportimin financiar kanë nxjerrë në pah nevojën për zgjidhje të forta të Sistemeve të Informacionit (SI) dhe Teknologjisë së Informacionit (TI). Këto teknologji lehtësojnë proceset e raportimit, sigurojnë saktësinë e të dhënave dhe mundësojnë përputhshmëri me rregulloret, si SNRF apo të tjera Parime të Përgjithshme të Pranuara të Kontabilitetit (GAAP).

Njësia ABC është një njësi globale me operacione në mbi 30 vende, duke përfshirë segmente të ndryshme biznesi si prodhimi, shitja me pakicë dhe shërbimet. Përpara implementimit të një zgjidhjeje të plotë SI/TI, ABC përballëj me disa sfida në procesin e saj të raportimit financiar, përfshirë:

- **Ruajtja e të Dhënave:** Të dhënat financiare ruheshin në databaza të ndara në departamente dhe rajone të ndryshme, duke sjellë mospërputhje.
- **Procese Manuale:** Raportimi kërkonte ndërhyrje të konsiderueshme manuale, duke rritur rrezikun e gabimeve njerëzore dhe vonesave.
- **Rreziqe të Përputhshmërisë:** Ndryshimet e shpeshta rregullatore, veçanërisht në tregjet ndërkombëtare, e bënin të vështirë për ABC të mbetej në përputhje.
- **Çështje të Shkallëzueshmërisë:** Sistemet ekzistuese nuk mund të përballonin në mënyrë efikase shkallën e rritjes së operacioneve të biznesit, duke sjellë vështirësi në konsolidimin e pasqyrave financiare.

Sistemi ekzistues i raportimit financiar i Njesisë ABC ishte joefikas dhe përbënte rreziqe për saktësinë e të dhënave, kohështirjen dhe përputhshmërinë rregullatore. Njësia kishte nevojë për një zgjidhje që të automatizonte raportimin financiar, të integronte të dhënat në departamente të ndryshme dhe të siguronte përputhshmëri me standardet financiare globale. Për të adresuar këto sfida, njësia ABC vendosi të implementojë një **Sistem të Planifikimit të Burimeve të Ndërmarrjes (ERP)** me një modul të integruar financiar.

Kërkohet:

Listoni të paktën 3 nga sfidat apo rreziqet kryesore me të cilat mund të përballëj njësia përgjatë zbatimit të strategjisë për implementimin e këtij sistemi të integruar.

Jepni konkluzionin tuaj, nëse përfitimet që mund të vijnë nga implementimi i sistemit justifikojnë koston si dhe sfidat / rreziqet e zbatimit, në kushtet e problematikave në procesin e raportimit financiar të përmendura më lart për këtë njësi.

Përgjigje:

Me implementimin e një Sistemi të Planifikimit të Burimeve të Ndërmarrjes (ERP) me një modul të integruar financiar, njësia do të arrijë së paku Përfitimet e mëposhtme:

1. **Përmirësimi i Saktësisë dhe Reduktimi i Gabimeve:** Automatizimi i proceseve të raportimit financiar reduktoi ndjeshëm gabimet e lidhura me futjen manuale të të dhënave. Validimi i të dhënave në kohë reale siguroi që çdo mospërputhje të identifikohet në fazat e hershme.

2. **Efiçienca e Kohës:** Raportet financiare mujore dhe tremujore që më parë kërkonin ditë ose javë për t'u përgatitur, tani mund të gjeneroheshin brenda disa orëve, falë flukseve të automatizuara të punës dhe integritit të të dhënave në kohë reale.
3. **Përputhshmëria Rregullatore:** Njësia arriti përputhshmëri të plotë me IFRS dhe GAAP (sipas kërkesave locale në vendet ku ka veprimtari, por edhe në nivelin qendror të njësisë mëmë për efekte konsolidimi), duke minimizuar rrezikun e ndëshkimeve nga organet rregullatore. Sistemi me kontrole të brendshme për përputhshmëri dhe përditësime të vazhdueshme mbi ndryshimet rregullatore siguroi që kompania të ishte gjithmonë në përputhje me kërkesat e reja.
4. **Shkallëzueshmëria dhe Fleksibiliteti:** Ndërsa njësia mund të rritet, sistemi ERP është shumë i shkallëzueshëm, duke lejuar që njësia të konsolidojë lehtësisht raportet financiare nga disa filiale dhe rajone. Gjithashtu, fleksibiliteti i sistemit i lejoj të përshtatej me mjediset rregullatore specifike të vendeve të ndryshme.
5. **Përmirësimi i Vendimmarrjes:** Disponueshmëria e të dhënave financiare në kohë reale mundësoi vendimmarrje më të mirë. Menaxhmenti i lartë mund të ketë qasje në raporte të përditësuara dhe tabela për të monitoruar performancën financiare, për të realizuar përditësime të buxhetit apo për të parashikuar trendet e të nesërme.
6. **Lehtësitë që lidhen me auditimin:** Funksionaliteti i gjurmës së auditit të sistemit siguroi që të gjitha transaksionet financiare të ishin regjistruar siç duhet dhe lehtësisht të aksesueshme për auditimet e brendshme dhe të jashtme. Kjo reduktoi kohën e kaluar në auditime dhe përmirësoi transparencën në të gjithë organizatën.

Por sigurisht, implementimi i një Sistemi të Planifikimit të Burimeve të Ndërmarrjes (ERP) me një modul të integruar financiar nuk vjen pa sfida. Ndër Sfidat që njësia mund të ketë hasur përmendim:

1. **Rezistenca Fillestare:** Siç ndodh me çdo ndryshim të madh në sistem, kishte një rezistencë fillestare nga stafi që ishin mësuar me sistemet e vjetra. Njësia e tejkaloi këtë duke ofruar trajnime gjithëpërfshirëse dhe duke treguar përfitimet afatgjata të sistemit ERP.
2. **Problemet e Migrimit / transferimit të të Dhënave:** Migrimi i të dhënave historike financiare nga sistemet e vjetra në sistemin ERP të ri përbënte sfida, veçanërisht në sigurimin e integritetit të të dhënave. Njësia e zgjidhi këtë duke adoptuar një qasje në disa faya për migrimin e të dhënave, me disa raunde testimesh për të verifikuar saktësinë.
3. **Kostoja e Zbatimit:** Kostoja fillestare e sistemit ERP, duke përfshirë licencat e softuerit, harduerin dhe tarifat e konsulencës, ishte e konsiderueshme. Megjithatë, kompania e justifikoi këtë investim përmes fitimeve të efiçencës afatgjate dhe reduktimit të rreziqeve që arriti me sistemin.

Përfundim:

Ky rast thekson rolin e rëndësishëm që sistemet e informacionit dhe teknologjia mund të luajnë në raportimin financiar modern. Duke implementuar një sistem ERP, njësia ishte në gjendje të integrojë të dhënat financiare nga burime të ndryshme, të automatizojë proceset e raportimit, të sigurojë përputhshmërinë me rregullat dhe të reduktojë ndjeshëm gabimet. Problematikat me të cilat njësia përballëj përpara implementimit të këtij sistemi ishin të një rëndësie kritike për ecurinë e saj, madje mund të cënonin edhe vijueshmërinë. Prandaj, kosto e investimit në sistemin e ri justifikohet nga përfitimet afatgjata, por edhe për të qënë konkurruese në treg dhe në përshtatje të zhvillimeve në tregjet globale.

Ushtrimi 7

Shoqëria TiranaMont shpk po përgatit një buxhet strategjik për pesë vitet e ardhshme dhe është duke shqyrtuar një investim të ri që kërkon financim të shtuar. Ky investim ka për qëllim të zgjasë kapacitetet e prodhimit dhe të përmirësojë teknologjinë, duke pritur një rritje të konsiderueshme të shitjeve dhe të ardhurave.

Detajet e investimit janë si më poshtë:

- Kosto e Investimit: 120 mln lekë (e ndarë në 60 mln lekë për pajisje dhe 60 mln lekë për instalim dhe trajnime)
- Rritja e Parashikuar e Shitjeve pas Investimit: 20%
- Çmimi i shitjes për një njësi: 10,000 lekë
- Kosto variabël për një njësi (përfshirë materialet dhe punën): 6,000 lekë
- Kostot fikse aktuale të vitit të kaluar (pa përfshirë investimin e ri): 40 mln lekë
- Shitjet e vitit të kaluar: 50,000 njësi
- Kosto totale e prodhimit (materiale + punë + SHPP): 50% e të ardhurave

Kërkohet:

- a) Ndërtoni një deklaratë të pro forma të të ardhurave për vitin e parë pas investimit
- b) Vlerësoni me anë të dy metrikave financiare këtë projekt. Cili është rekomandimi juaj për këtë projekt?

Përgjigje:

a) Pro forma

Shitjet total = $(50,000 \times (1 + 0.20)) \times 10,000$ lekë = 600,000,000 lekë

Kostot Totale Variabël = $6,000$ lekë \times $60,000$ = 360,000,000 lekë

Marzhi i Kontributit = $600,000,000 - 360,000,000$ = 240,000,000 lekë

Kostot Totale Fikse = Kostot Fikse të Vitit të Kaluar + Investimi i Ri (amortizuar për vitet, nëse është e nevojshme) = $40,000,000 + (120,000,000 / 5 \text{ vjet})$ = 64,000,000 lekë

Fitimi neto për vitin e parë = Marzhi i Kontributit - Kostot Fikse = 176,000,000 lekë

b) Dy metrika financiare (mjaftojnë të jenë paraqitur 2)

1. Marzhi i fitimit neto = $\text{Fitimi neto} / \text{Shitjet total} = 29.33\%$

Kompania tregon një marzh të fortë të fitimit neto, që tregon menaxhim efektiv të kostove dhe një fitim të shëndetshëm në raport me shitjet.

2. ROI = $\text{Fitimi neto} / \text{Kosto e investimit} = 146.67\%$

Një ROI pozitiv sugjeron se investimi pritet të sjellë kthime të konsiderueshme, duke treguar atraktivitetin financiar të projektit.

3. BEP (pika e thyerjes) = $\text{Kosto fikse} / (\text{Cmim për njësi} - \text{Kosto variabel për njësi}) = 16,000$ njësi

Kompania ka një objektiv të menaxhueshëm për shitje për të mbuluar kostot, duke lejuar një menaxhim të arsyeshëm të rrezikut.

4. Marzhi i kontributit/Shitjet total = 40%

Tregon se një pjesë e konsiderueshme e shitjeve kontribuon në mbulimin e kostove fikse dhe fitimit, duke reflektuar një strategji të mirë çmimi dhe kontroll kostosh.

c) Rekomandimi

Duke marrë parasysh analizën financiare të realizuar, investimi në zgjerimin e kapaciteteve të prodhimit dhe përmirësimin e teknologjisë për Shoqërinë TiranaMont shpk duket të jetë një hap strategjik. Me një marzh fitimi neto prej 29.33% dhe një kthim mbi investim (ROI) prej 146.67%, ky projekt ofron mundësi të mira për rritje të ardhurash dhe përmirësim të performancës financiare. Gjithashtu, pika e thyerjes prej 16,000 njësi tregon se objektivi i shitjeve për të mbuluar kostot është i arritshëm. Prandaj, rekomandohet që kompania të vazhdojë me këtë investim, duke u fokusuar gjithashtu në strategji të mira të menaxhimit të kostove dhe rritjes së efikasitetit operativ për të maksimizuar përfitimet në të ardhmen.

Ushtrimi 8

Kompania Hillsburg Hardware është një shpërndarës me shumicë i pajisjeve harduerike në një sërë dyqanesh të pavarura harduerësh me cilësi të lartë në pjesën perëndimore të SHBA-së. Produktet kryesore janë mjetet e energjisë, pajisjet elektrike, pajisjet e ndërtimit të banesave dhe komerciale dhe një përzgjedhje e gjerë e produkteve të bojës. Më shumë se 90% e produkteve të kompanisë blihen nga fabrikat e prodhimit dhe dërgohen direkt te klientët ose në magazinën kryesore, ku dërgesat kombinohen për të minimizuar kostot e transportit dhe trajtimit.

Shitësit me pakicë të pajisjeve, tani më shumë se kurrë, e shohin të favorshme blerjen nga Hillsburg dhe jo drejtpërdrejt nga prodhuesit.

Audituesit kanë identifikuar kontrollet si në tabelën më poshtë për secilin objektivi auditiv të lidhur me transaksionet e shitjes.

Kërkohet:

Për secilin nga kontrollet ekzistuese përcaktoni nga 1 ose më shumë teste kontrolli.

Objektivi auditimit lidhur me transaksionet	Kontrollet ekzistuese	Testet e kontrollit
Shitjet e regjistruara janë për dërgesat e bëra në fakt për klientët jofiktivë (ndodhja)	Krediti aprovohet automatikisht nga kompjuteri duke krahasuar limitet e kreditit të autorizuar Shitjet mbështeten nga dokumentet e autorizuar të transportit dhe porositë e aprovuara të klientëve Konfirmimet u dërgohen klientëve çdo muaj	
Regjistrohen transaksionet ekzistuese të shitjeve (plotësia)	Dokumentet e transportit janë të paranumëruara dhe llogariten çdo javë	

	Totalet e grupeve të sasive të dërguara krahasohen me sasitë e faturuara	
Shitjet e regjistruara janë për sasinë e mallrave të dërguara dhe janë faturuar dhe regjistruar saktë (saktësia)	Shitjet mbështeten nga dokumentet e autorizuar të transportit dhe porositë e aprovuara të klientëve Çmimet e shitjes për njësi merren nga skedari kryesor i listës së çmimeve të miratuara	

Përgjigje:

Objektivi auditimit lidhur me transaksionet	Kontrollet ekzistuese	Testet e kontrollit
Shitjet e regjistruara janë për dërgesat e bëra në fakt për klientët jofiktivë (ndodhja)	Kreditit aprovohet automatikisht nga kompjuteri duke krahasuar limitet e kreditit të autorizuar Shitjet mbështeten nga dokumentet e autorizuar të transportit dhe porositë e aprovuara të klientëve Konfirmimet u dërgohen klientëve çdo muaj	Të kontrollohen porositë e klientit për evidencë të miratimit të kreditit Të kontrollohen faturat e shitjeve për të mbështetur faturën e ngarkesës (bill of lading) dhe porositë e klientëve Të vëzhgohet nëse dërgohen konfirmimet
Regjistrohen transaksionet ekzistuese të shitjeve (plotësia)	Dokumentet e transportit janë të paranumëruara dhe llogariten çdo javë Totalet e grupeve të sasive të dërguara krahasohen me sasitë e faturuara	Të kontrollohet për një sekuençë të dokumenteve të transportit Të kontrollohet skedari i totaleve të grupeve për inicialet e nëpunësit të kontrollit të të dhënave
Shitjet e regjistruara janë për sasinë e mallrave të dërguara dhe janë faturuar dhe regjistruar saktë (saktësia)	Shitjet mbështeten nga dokumentet e autorizuar të transportit dhe porositë e aprovuara të klientëve Çmimet e shitjes për njësi merren nga skedari kryesor i listës së çmimeve të miratuara	Të kontrollohen faturat e shitjes për dokumente mbështetëse Të kontrollohet lista e çmimeve të miratuara për saktësinë dhe autorizimin e duhur